Magiczny Kraków

Janek Simon

2012-05-07

(ur. 1977)

Absolwent psychologii oraz socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pierwsze kroki na scenie artystycznej stawiał jako VJ Jansi w 2001 roku, tworząc wraz z grupą Commbo wizualizacje do klubowej muzyki elektronicznej. Jako artysta sztuk wizualnych zadebiutował w 2002 roku na krakowskim Festiwalu Młodej Sztuki NOVART.PL. W 2006 roku został nominowany do Paszportów Polityki, w 2007 roku był laureatem trzeciej edycji konkursu "Spojrzenia", organizowanego przez Deutsche Bank i Zachętę Narodową Galerię Sztuki.

Prace Janka Simona to przede wszystkim instalacje interaktywne, programy komputerowe, obiekty, filmy wideo. Artysta przyznaje się do inspiracji Fluxusem i szeroko pojętą sztuką konceptualną. Jego twórczość oscyluje wokół zagadnień związanych z katastroficzno-anarchistyczną wizją świata, chaosem otaczającej nas rzeczywistości oraz prób oswobodzenia się z powszechnie przyjętego systemy społeczno - ekonomicznego.

Jednym ze źródeł inspiracji dla artysty są wspomnienia z dzieciństwa oraz fascynacje związane właśnie z tym okresem. Interaktywna instalacja CARPET INVADERS (2002) to kultowa gra komputerowa, której planszą jest rzutowany na podłogę dywan nawiązujący stylistycznie do orientalnych kobierców. Widzowie zamieniają się w graczy, którzy przy pomocy komputerowych padów kierują kosmicznymi pojazdami, angażując się jednocześnie w wirtualną walkę dobra ze złem.

"*...praca powstała przed 11 września [...]. Był to dywan, który wisiał u moich rodziców, a ja na niego patrzyłem przez całe swoje dzieciństwo. W pierwszej więc intencji to nie była "polityczna" praca. Jednak po 11 września i wojnie w Iraku obrosła w te znaczenia, a szczególnie w kontekst culture clash. Artysta nie ma do końca kontroli nad znaczeniami, które wyzwala. [...] Pierwszy krok zawsze robi artysta, kiedy tworzy pracę, a drugi czyni odbiorca, ale te kroki mogą iść w zupełnie inne strony i to jest OK. Nie ma sensu z tym walczyć w żaden sposób.*"

Zapewnienie aktywnego udziału odbiorcy w tworzeniu (nie)skończonego działa stanowi jedną z charakterystycznych cech twórczości Simona. Doskonałym przykładem jest instalacja interaktywna BAŁWAN (2003), w której to siła głosu widza decyduje o tempie rozgrywającego się na ekranie filmu. Nie bez znaczenia wydaje się także treść projekcji, przedstawiająca dzieci lepiące bałwana.

"*Praca... prowokuje do zachowań (np. krzyku), które normalnie nie są przyjęte w galerii. Ta praca to pułapka psychologiczna najlepiej "wychodząca" z udziałem dzieci. Ujawnia się wtedy m.in. ich potrzeba dominacji*".

Fascynacje okresem dzieciństwa to także napiętnowanie przez Simona okresu wczesnego kapitalizmu w Polsce, wyraźnie widoczne w serii obiektów KRAKOWIACY LUBIĄ CZYSTOŚĆ (2005), czy w pracy TRIUMF POLSKIEGO PRZEMYSŁU SAMOCHODOWEGO (2005). W obu przypadkach artysta posługując

się kultowymi/wymarzonymi produktami/przedmiotami odkrywa przed widzem drugie dno wszechogarniającej chęci posiadania: seria krakowskich szopek zbudowanych ze śmieci oraz model poloneza ułożony z obrazków z gum turbo.

Janek Simon kilkakrotnie podejmuje wątek zbliżającej się zagłady cywilizacji. Pamiętając o fascynacjach artysty grami komputerowymi, których podstawę stanowią w większości próby ocalenia świata przed nieuchronną katastrofą, można odnieść wrażenie, że to właśnie wirtualna walka dobra ze złem zawładnęła twórczością Simona. Film ODLOT (2003) to animacja przedstawiająca panoramę Krakowa. Miasto powoli pustoszeje - zabytkowe budynki zmieniające się w rakiety, starują w kosmiczną podróż. Pozostaje pustka - wyludnione puste miasto. Delikatne metafory nieuchronnego kataklizmu, prowadzącego do totalnej katastrofy artysta zawarł w pracach: MAŁE TRZĘSIENIE ZIEMI (2005) - wprawionej w drgania szklance wody, SZTORM (2005) - kołyszących się na ścianie obrazach, czy akcji SMRÓD (2006) - rozpylonym zapachu spalenizny. Inną wizję grożącej nam zagłady Simon przestawił w pracy POŻAR KWATERY GŁÓWNEJ STRAŻY POŻARNEJ (2005). Model budynku mieszczącego placówkę straży pożarnej z wbudowanym generatorem dymu stał się aluzją do całkowitej zagłady cywilizacji. Czy może być bowiem coś straszniejszego od pożaru kwatery straży pożarnej?

"*Czy Simon straszy? [...] Żadna katastrofa nie nastąpi. Dlaczego miałaby nadejść? Przyczyna strachu generowanego przez akt terroru musi mieć choćby najmniejsze prawdopodobieństwo zajścia. Musi mieć cel, dla którego warto ją wywołać*".

Kolejnym interesującym aspektem twórczości Simona są liczne urządzenia, które artysta wykonuje samodzielnie, wykorzystując informacje zawarte w Internecie. Przedmioty takie jak np.: ZEGAREK ELEKTRONIECZNY DOMOWEJ ROBOTY (2005) wskazują na próbę wyzwolenia się z systemu ekonomicznego, który w całości podlega władzy wielkich korporacji. Pośrednio Simon po raz kolejny wskazuje na cywilizację dążącą do całkowitego rozpadu. Artysta zakładając katastrofę istniejącej rzeczywistości, której wszystkie systemy oparte są na logicznych ciągach przyczyn i skutków, tworzy anarchistyczną wizję własnego świata. Przykładem może być KALKULATOR (2006), który wykonuje obliczenia całkowicie niezgodne z matematycznymi zasadami. Simon wykorzystał skonstruowane przez siebie urządzenie do stworzenia modelu domu, który dzięki całkowicie błędnym równaniom zaledwie przypomina sylwetkę budynku (BEZ TYTUŁU (DOMEK), 2006).

"*Ponieważ sam wykonuję wszystkie moje prace, eksperymentuję z obszarami wiedzy, którą mogę zdobyć w trakcie produkcji i psychologicznymi uwarunkowaniami, które jestem w stanie przekroczyć. Działam na takich polach jak: hakowanie, wybuchy, elektronika i modelarstwo w moich najnowszych pracach. Wszystkie te pola były dla mnie mniej lub bardziej nowe.*"

W wielu realizacjach Simon skupia swoją uwagę także na wątkach związanych z funkcjonowaniem współczesnego świata sztuki. Projekt wykonany dla Casino Luxembourg polegał na prezentacji makiety galerii, w której artysta zaprezentował swoją (nieistniejącą) wystawę indywidualną (RETROSPEKTYWA 2002-2004, 2004). Kontynuacją tematu manipulacji, której dopuszczają się na twórcach instytucje wystawiennicze była praca MALARZ-SAMOBÓJCA (2004). Innym, ciekawym komentarzem nawiązującym do sytuacji artystycznej w Polsce był projekt ROK POLSKI NA MADAGASKARZE (2006).

"*Dla mnie jednym z ciekawszych wątków w tym projekcie [ROK POLSKI NA MADAGASKARZE] było skonfrontowanie współczesnych wydarzeń i strategii z miejscem, gdzie nie ma żadnego kontekstu dla ich odbioru.*"

Wybrane wystawy indywidualne:
ODLOT, Galeria Potocka, Kraków (2003, katalog); SPACER PO POLIGONIE, Instytut Goethego, Kraków (2004); KRAKOWAIACY LUBIĄ CZYSTOŚĆ, Narodowa Galeria Sztuki Zachęta, Warszawa (2005); ROK POLSKI NA MADAGASKARZE, Atlas Sztuki, Łódź (2006, katalog); POŻAR KWATERY GŁÓWNEJ STRAŻY POŻARNEJ, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa (2006); GRADIENT, Bunkier Sztuki, Kraków (2007, katalog).

Wybrane wystawy zbiorowe:
NOVART.PL, Kraków (2002); PALIMPSEST MUZEUM, Biennale Sztuki w Łodzi, Muzeum Historii Miasta Łodzi (2004); BOYS, Bunkier Sztuki, Kraków (2005); KOLEKCJA BUNKRA SZTUKI, Bunkier Sztuki, Kraków (2006); WRESZCIE NOWA! MAŁOPOLSKIE KOLEKCJE SZTUKI NOWOCZESNEJ, Muzeum Narodowe, Kraków (2007); SPOJRZENIA, Narodowa Galeria Sztuki Zachęta, Warszawa (2007); EFEKT CZERWONYCH OCZU. FOTOGRAFIA POLSKA XXI WIEKU, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa (2008); OK! WYSPIAŃSKI, Bunkier Sztuki, Kraków (2008); MANIFESTA 7, PRINCIPLE HOPE, Włochy, region Trentino (2008)

Prace w kolekcjach:
CSW Zamek Ujazdowski, Warszawa; Muzeum Narodowe, Kraków; Bunkier Sztuki, Kraków Fundacji dla Śląska, Śląskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych, Katowice; Znaki Czasu, Łódź; Muzeum Sztuki Nowoczesnej, Niepołomice; kolekcja Mileny Bujnowskiej.

Czytaj więcej:
ROK POLSKI NA MADAGSKARZE - blog: http://www.rokpolskinamadagaskarze.blog.pl/
Banasiak J., "Niejednoznaczność, czyli dojrzewanie (Jana Simona), WWW.obieg.pl (1.05.2007)
Banasiak J., "Potencjalnie dobra wystawa Jana Simona w Arsenale", WWW.obieg.pl (2.03.2008)
Banasiak J., "Szklana pułapka", "Art&Business" 2007, nr 12, s. 52-53.
"Janek Simon", broszura wydana przez Bunkier Sztuki, Kraków 2007
Jędrowski P., "Kolekcjoner idei, czyli kolekcjoner katastrof", "Arteon" 2007, nr 5, s. 18-20.
Krasny M., "Jan Simon. Pożar Kwatery Głównej Straży Pożarnej", WWW.obieg.pl (19.01.2006)
Lisok M., "Władca gadżetów", artpapier, 1 stycznia (121) 2009
Ujma M., "Ornament: życie, śmierć i jeszcze raz życie", WWW.bunkier.art.pl (bez daty)
Ujma M., "Katastrofy bez powodu", WWW.bunkier.art.pl (bez daty)
Zielińska J., "Sztuka kontrolowana przez widza?", "Exit" 2004, nr 2, s. 3392.

Simon J., bez tytułu, [w:] "International Biennale of Contemporary Art. A Second Sight", katalog, Narodni Galerie, Praga 2005, s. 106.
"Nie tylko o Polskim Roku", z Jankiem Simonem rozmawiał Krzysztof Cichoń, "Arteon" 2006, nr 10 (dodatek specjalny, bez numeracji stron).